

cellini).

No dubto, doncs, que segons aquests exemples, es devia formar un TENACĒTUM com a nom col·lectiu dels crols de tanarides que creixen pels prats, tal com la *lappa* creix *tenax* al mig de les messes. Després el mot s'estengué a designar la planta individual (veg. a *tamarit* TAMARIU diversos exs. d'aquesta translació dels col·lectius al nom mateix de la planta en qüestió). És possible que el nom vagi passar també al mossàrab valencià: conjectura que resta ben insegura, per la incertidut de l'herba. Ginèr i March em passava el 1935 la nota + «*tenosella*, nom d'una herba, a Alcoi», no en sé altra notícia sinó que figura en el Supl. al dicc. MGadea (p. 1950). Fonèticament, practicable: TENACETA > mossàr. *tenazeda* amb la *d* oïda com a *-l-* (cosa no rara) i *tenazela* adaptat a la terminació *-ella* del català: per la *-o-* el mot s'acostava a *tesella* 'xeixa' (d'origen inconnectable) (per a un altre enllaç incert, veg. l'article ATANASIA del DECH i *tenaisie* del Bloch-W.).

TANASI, 'babau', sembla ser el mateix que la forma popular del nom de persona *Atanasi*, probablement, usat burlescament amb aquest sentit, d'una banda per joc de mots amb *tanoca* (TANY), i alhora per les falòrnies que la gent senzilla contava d'aquell sant. □ 1.ª doc.: en escriptors populars de c. 1870.

«Sols pot caure això en desgràcia / d'algun romàntic *tanasi*, / d'aquests de perruca làcia: / y si això no li fa gràcia... / que se'n vagi a Sant Gervasi!», Pitarra (Introd. a les *Gatades i Singlots Poètics*, p. 5). «Felissos marits, bons *tanasis* o bons Jans», *J. Flo.* 1878, 211; *AicM* en cita un exemple en NÖller.¹ D'altra banda s'usà també una forma més acostada al m. *tanoca*, a saber: un *tanasa* (que després cauria en desús, car jo només he sentit l'altre): «Tot arrossegant l'espasa, / se m'acosta; jo, està clar... / tremolo... y ell... el *tanasa*! / va comensà a tocà l'ase / ---» (o sigui emetre un so que denota indignada impaciència) en *El Castell dels Tres Dragons* del mateix Pitarra (*Gat.*, p. 182); «aquelles dèu vegades!?, y totes deu, lo *tanasa* hi havia caigut, creyent-s'ho de ple a ple», Feliu i Codina (a. 1875, *La Dida*, p. 97). No figura en Labèrnia 1840-88, però sí en alguna ed. tardana, d'on el deu pendre Vogel («*einfülltig*»), i el *DOIt.* (aquí amb fem. *tenàsia*).

Que hi ha joc de mots entre el nom de fonts (*Atanasi* i l'adjectiu *tanoca*, és bastant clar; i potser això no fou solament entre nosaltres, car hi ha una localitat *Sainte Tanoque* en el País de Foix, i no m'ho explico sinó suposant que el nom propi seria *Sant'Atanase*, alterat popularment en allò a base del mateix florejig verbal. Però d'altra banda em sembla trobar un altre punt de partida de tot plegat en el que ens diu el B. de Maldà, amb sorneguer somriure, parlant d'un indret dels afores de Badalona: «conta la gent de per allí si fou martiritasat [!] Sant *Atanasi* azia la torre dels Srs. de Pinós, indicant-ho la sanc en algunes admelletes de un admeltler — lo que no he vist; si és falòrnia, no ho sé...; per los de Badalona serà pia

crehència... y fora» (*Excursions*, p. 117). Si la genteta s'aferrissava a contar unes mil meravelles del sant d'aquest nom abracadabrant, això podia donar lloc a usos com els que es poden deduir de l'article ATANASIA del DCEC/DECH. I, d'altra banda, provocant rèpliques sarcàstiques, com «no hi ha tal *Tanasi*, ni tal... *tanoca*!», acabaria per consolidar-se en aquell adjectiu burlesc.

¹ Que completo: «fes-li entendre --- que, ni el meu amo ni jo, som tan *tanasis* que se'ns puga fer empassar garsa per perdriu» (*O. C.* x, 231.2f.).

Tanat, V. *tany*

TANCAR, verb cabdal i antic del català, de l'oc. *tancar* id. i 'deturar' i amb derivats a Sardènia; estrany a les altres llengües romàniques, però en moltes d'aquestes n'hi ha altres derivats (en particular, cast. i port. *estancar*, fr. *étancher* 'aturar un raig de líquid', it. *stancare* 'fer decréixer o flaquejar', 'cansar', cast. antiq. *ancanar* 'tancar', 'encallar', port. *tanque* 'estany, bassa', cat. i sard *tanca* 'closa, camp tancat'); com que la forma *tancar* és evidentment la base de tot, cal admetre que antigament existí, amb caràcter més o menys ferm i durable en una gran part occidental de les terres llatines, des dels orígens romànics; però no havent-hi en llatí res de semblant, cal suposar un verb pre-romà *TANKŌ 'jo subjecto, fixo', segurament indoeuropeu (sorotàptic o cèltic), cf. scr. *tanákti* 'arrossa, coagula', irani *tanīšta* o *taxma* 'ferm, enèrgic', lit. *tankeus, tinkù, táikau* en sentit de 'ajustar, arreglar', cèlt. comú TNIC- 'coagular, fixar, arreglar', i els noms de persona *Tanconus, Tancorix* etc., documentats en l'antiguitat hispànica i gèllica. □ 1.^a doc.: orígens *Homilies* i textos de totes les parts i totes classes del S. XIII).

«¿Qual proð té að om ---, qui ben *tanca* sa casa o son castel e i laxa un trauc, on éntran los laires, e rauben lo castel e la maisó?», *Homilies* 5r8, traduït *claudatur* («quid prodest viro si tota domus *claudatur* et unum relinquitur in ea foramen?», *EntreDL* I, 141.5f.; cf. 152.5f.). En un procés per heretgia, a l'Alt Cardener, on sembla parlar d'una dona que espia els suspects: «al vespre morie-s En Josa, c dix Maria P., a sa fila e a 'N Miró, que anasen veer qui-l vetlava; e éls viuren l'ux *tancad*, e-l malaute ab un d'aquels, qui l'abrigave» (Gósol, any 1250, PPujol, *DocVgUrg.*, 15.16). «Tot hom, sia cresthà o juseus, tengua *tancat*: los obradors de la vila de Perpnyà los diumenges ---» en els Ordonaments de Perpinyà, anys 1284-89 (Alart, *RLR* IV, 509; en l'*InvLC* en transcriu, de més a més, el títol «De *tancar* los obradors»).

En literatura tenim ja un bell repertori d'exemples, en les principals obres del S. XIII, que d'altra banda permet no sols de veure'n diverses aplicacions concretes, sinó també apreciar-hi alguns matisos. En la Crònica de Desclot n'he vistos bastants exs., entre els quals és típic: en el moment dramàtic en què Pere el Gran prepara en el Rosselló la defensa contra la imminent «Croada»: «quant foren sus a la porta del castell, trobaren-la *tancada*, e picaren aquí grans colps,